

יוזמה של איכות

"מקימי המדינה ביקשו ליצור את הישראלי החדש באמצעות ביטול של כל המסורות. אני, דור שביעי בירושלים, בא ואומר שהדברים לא אפשריים", אמר נשיא המדינה ראובן ריבלין בפני אנשי היי-טק, עסקנים ומובילי דעה שהשתתפו בכנס השנתי של 'המכון החרדי למחקרי מדיניות' • בפאנלים שונים עסקו במחקרים ראשונים על הציבור החרדי, והתמודדו עם אתגרי השעה • שרת המשפטים איילת שקד: "הזהירו אותי. אמרו לי שיתפרו לי תיק. פחדתי, אבל התגברתי" • מחקר ומעש

"לכל אחד יש את הייחודיות שלו". מו"ל 'משפחה' ויו"ר 'המכון החרדי למחקרי מדיניות' אלי פלאי מקבל את פני נשיא המדינה

שלומי גיל

צילום: אלי קובין

← כולם מדברים על החרדים במדינת ישראל. רק מעטים גם עושים למען רווחתם. השבוע זה קרה, בבורק יום רביעי האחרון נפתח בירושלים הכנס השנתי של 'המכון החרדי למחקרי מדיניות' - גוף המחקר והידע של החברה החרדית בישראל. בכנס, שמתקיים זו שנה שנייה ברציפות, נחשף לראשונה פרויקט שעליו עמלו חוקרי המכון והוא מציג את מדד איכות החיים של החברה הישראלית, במסגרתו פותחה מערכת מדדים הבוחנת שלוש אוכלוסיות המרכיבות את הפסיפס הרב-גוני של החברה בישראל: חרדים, יהודים שאינם חרדים וערבים. הכנס התקיים במרכז 'שלווה' בירושלים והונחה ע"י פרופ' יורם מרגליות, עמית בכיר במכון החרדי למחקרי מדיניות.

אורח הכבוד ומי שפתח את הכנס, היה נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין, שהתכבד גם בשנה שעברה לפתוח את הכנס החגיגי. מייסד ויו"ר 'המכון החרדי למחקרי מדיניות', אלי פלאי, הציג לנשיא את המחקר המקיף שעליו עמלו חוקרי המכון בשנה האחרונה, יחד עם ער" רכי המחקר ניצה קלינר קסיר, המשמשת כמשנה ליו"ר המכון וד"ר דימיטרי רומנוב. פלאי ציין את עקרונות הפעילות של המכון, התואמים את חזון השבטים עליו מרבה הנשיא לדבר. "בפרשת השבוע, פרשת במדבר, קראנו על הדגלים המיוחדים לכל אחד מהשבטים", אמר פלאי עם פתיחת הכנס, "הציווי של התורה הוא שיהיו 'איש על מחנהו ואיש על דגלו'. לכל אחד יש את הייחודיות שלו תוך שמירה על הדגל המיוחד, כאשר ביחד הם מרכיבים את המושג ששמו הוא 'עם ישראלי'.

"זה גם מה שמאפיין אותנו במכון: השמיי" רה על המאפיינים של כל סקטור וכל קבוצה בחברה הישראלית. המאפיין הייחודי של החברה החרדית הוא שמדובר בחברה שהקר המנחה אותה אלו חיים על פי עקרונות של

תורה והלכה, ומפליא לגלות במחקרים השונים שאנו עורכים, עד כמה מודל החיים הזה הפך את החברה החרדית לחברה כה ייחודית".

הנשיא ריבלין פתח את משאו במילות ברכה. "אני שמח במיוחד להיות כאן זו השנה השנייה, בפתיחת הכנס השנתי של 'המכון החרדי למחקרי מדיניות'", אמר הנשיא בפתח דבריו.

"לפני שבועות מספר זכיתי להיפגש עם קבוצה מרשימה של סופרות חרדיות. פגשתי נשים שמשקיעות בתוך היצירה האמנותית שלהן אופקים של קיום אנושי, שעבור מרבית החברה הישראלית הם כמעט כלל לא מוכרים. עולמות של משפחה, עולמות של קהילה, עולמות של נשיות ועולמות של אמונה.

"שוחחנו על כך שהזרם הספרותי שהן פועות לות בתוכן, אינו מוכר בחברה הכללית. שוחחנו גם על כך שהן חשות כאילו הן חיות במעין מדינה שהיא 'בתוך' מדינת ישראל. מדינה שהיא שייכת לישראל אך גם שונה כל כך מהדימוי הגרתי שלנו, של מהי מדינת ישראל".

נשיא המדינה הוסיף עוד ואמר כי בעיניו 'המכון החרדי למחקרי מדיניות' משמש כגשר חריג בין העולמות הישראליים הללו - בין העיר לם החרדי לבין החברה שסובבת אותו. "משימתו של המכון - לייצר שיח משותף ומפורה, שמפגיש את הציבור החרדי ואת יתר הציבורים בישראל - אינה רק תופעה מבורכת" הדגיש הנשיא. "זוהי יוזמה חשובה מאין כמותה.

"היכולת לצקת את אופייה המיוחד של החרד ברה החרדית לתוך כלים של מדיניות, ולהנגיש את הכלים הללו למקבלי ההחלטות בישראל כולה, היא אתגר אמיתי. זו תפיסה הרואה בכלל ישראל את מקום מושבה, ומבקשת לשוחח עם כלל הציבור בשיח של כבוד והבנה הדדית. לא שיח לעומתי, לא שיח מתבטל, אלא שיח של כבוד. בעיניי זו הדרך הנכונה והראויה לתכנון אסטרטגי מכאן ולעתיד".

הנשיא חזר במשאו המרכזי אל ימי הקמת מדינת ישראל ועסק בתובנות, שהובילו ליצירת החברה כה. "בין מנהיגי הציונות הפוליטיים היה יכוח, כאשר הבנו שאנחנו מבקשים להביא את יהודי כל העולם לישראל משבעים גלויות

ושפות", אמר הנשיא. "דוד בן גוריון, שהיה בין האנשים שפעלו למען הקמת המדינה, ביקש ליצור את הישראלי החדש באמצעות ביטול של כל המסורות וכל המערכות של כל הקהילות, שבאו כל אחת ממקומה. המטרה שלו הייתה להכניס את כולם לכור היתוך אחד וליצור את הישראלי תוך ביטול העבר.

"לא מעט אנשים, שהצטרפו לארץ ישראל בטרם הקמת המדינה ואחריה, ביקשו לעשות זאת, כיוון שהם לא רצו להיראות כעולים חדשים בין אותם אנשים שהיו כאן לפני הציונות, ביישוב הישן, שיש לי כבוד גדול להיות בין אחת המשפחות שהרכיבו אותו. אני דור שביעי עי בירושלים. אנו באנו ואמרנו שהדברים לא אפשריים, כי הקיום שלנו כעם מחייב אותנו להכיר בכל מסורת והתנהגות. בכל נושא שגיי בשנו תרבות ואמונה, אנו חייבים להמשיך, כיוון שאחרת ניכנס לאנדרלמוסיה.

"למרות האזהרות חשבו ראשי המדינה והציונות, כי אנחנו מחויבים לקיים את הישג ראי החדש באמצעות ביטול המערכות, שהיו קיימות בקהילות שונות כמו: תימנים, רומנים, אלו שהגיעו ממערב אירופה או מארה"ב. כולם נכנסו למערכת אחת והיא לא צלחה. "היום הבנו שכל עדה וזרם וכל מערכת, כל

חסידות וחסידות, צריכים לשמור על מאפיינים משלהם. כל הדברים הללו מביאים אותנו להיבנה שכור היתוך צריך לאפשר את קיום העבר עם העתיד, ובבניית הווה שיביא לעתיד בו נוכל להיות יחד ולחוד, מתוך הבנה והסכמה שיכולים להיות מאוד דומים ושונים".

בהמשך עסק הנשיא בחזון שלו - חזון ארבעת השבטים, אותו הגה לפני שנים ספורות. "אני מודע לכך שחזון ארבעת השבטים, מעורר דיון משמעותי בציבור החרדי", אמר הנשיא, "אני גם מודע לכך, שלא כולם מסכימים עם ההצעות שהעליתי, אבל אני חושב שהדיון עצמו הוא דיון חשוב. הוא חשוב מכיוון שהוא מצריך מבט אמיץ אל תוך המראה, עבור כל אחד מהשבטים. מבט על שינויי העומק בחברה הישראלית ומבט על מקומו של כל ציבור וציבור, בתוך התמונה הדינמית והמשתנה הזו.

"בתוך הדיון הזה, מקומו של הכנס הנוכחי חיוני מאין כמותו. ישנה חשיבות מיוחדת לפרויקט 'מדדי איכות החיים', שלדיון בתוצרי ריו התכנסו כאן היום. הטענה המעניינת של פרויקט מדדי איכות החיים, היא שלכל שבט ושבט יש 'מדד איכות חיים' משלו. ויש צורך בכיול עדין ומדויק של יעדי המדיניות הציבורית הישראלית, כך שישקפו את מדדי איכות

שעשתה טעות, נדחתה על הסף. כך שאתם יכולים לראות שגם בערכאות הגבוהות מבינים את הצורך בשילוב חרדים.

בהמשך עסקה השיחה באחד החוקים המורכבים ביותר שעתידיים לעלות בקרוב להצבעה בכנסת: חוק הגיוס. "אנחנו עובדים עכשיו בשי" תוף פעולה לעשות תיקון נוסף לחוק שנפסל", ציינה שקד, "אמרתי את דעתי בעבר, ואחזור עליה: בג"ץ לא היה צריך להתערב בשלב מוקדם כל כך, שמפריע להליך החברתי.

"ההתערבות רק מפריעה להליך הזה לקדמות. כרגע משרד הביטחון עובד על נוסח שאני בטוחה שכולם יוכלו לחיות איתו. הגיוס של החרדים לא יהיה בכפייה. יהיה תהליך חברתי. אני בקשר טוב עם הח"כים החרדים בכנסת, וגם שר הביטחון ליברמן התייעץ איתי בנוגע לחוק. גם משרד הביטחון מבין שאי אפשר להוביל תהליכים בכפייה.

"חברי הוועדה המקצועית מבינים את החומר ויודעים לא ללכת עם הראש בקיר, והחרדים, לדעתי, יוכלו לחיות עם החוק. אולי לא יהיו מאושרים איתו אבל אני מקווה שהוא יתמרץ את האוכלוסייה החרדית שלא לומדת, להתגייס, ועל זה יש לנו הסכמה עם הח"כים החרדים. אם נהיה כנים עם עצמנו - לא כל מי שלא לומד מתגייס".

השיחה עם השרה שקד נדרשה גם לשאלת פסקת ההתגברות, שמסעירה את המערכת הפוליטית. דרישת 'בית היהודי', שהשרה שקד נמנית על שורותיה, לקדם את פסקת ההתגברות - לא הבשילה עד כה.

לדברי השרה שקד, "לבית היהודי יש שמונה מנדטים ואיתם אנחנו מנסים לקדם את האג'נדה שלנו. יש לנו שלושה משרדים חשובים ואנו עובדים היטב בשלושתם. הייתה לי הזכות להיות אחראית על בחירתם של ארבעים אחוז מהשופטים בבית המשפט העליון. אני לא חר" שבת שיש עוד שר משפטים שאחראי לשינוי כזה, אבל ייקח זמן עד שנראה שינויים.

"בנושא ההתגברות אנחנו מנסים לעשות מה שיכולים עם מספר המנדטים שלנו וצריך להגיע להסכמות. הסיעות החרדיות שותפות מלאות למהלך".

לשאלת המראיין, האם השרה אינה חוששת מהטלטלות שהיא מחוללת במערכת המשפטית, השיבה שקד כי "כאשר נכנסתי לתפקיד הזהירו אותי. אמרו לי שיתפרו לי תיק. פחדתי, אבל התגברתי. היום כשאני מכירה את האנשים אני יודעת שהם אנשים ישרים. היו תקופות רעות וחשכות יותר, בהן חקרו אנשים גם כשלא היה צורך, אבל היום פרקליט המדינה והיועץ המדישפטי לממשלה הם אנשים ישרים, ואני בטוחה שלא יעשו דבר כזה".

לפני סיום שאל המראיין, יוסי אליטוב, את השרה שקד, מהי הציפייה שלה בכל הנוגע לרגש שחש יהודי חרדי למערכת המשפט הישראלית. "אני מקווה שהחרדי ירגיש שהמערכת לא מפלה אותו אלא מבינה", השיבה שרת המשפטים. "מדובר במערכת גדולה ועמוסה ויש הרבה טענות כלפיה גם מצד לא חרדים. אין אפליה נגד חרדים בערכאות השונות. כיום גם רואים עורכי דין חרדים בכמות גדולה יותר. אם מביטים על מה שהיה לפני עשור, רואים שיש לחרדים כוח גדול בלשכות עורכי הדין. לדעתי, אין מקום לרגשי נחיתות".

לסיום נשאלה השרה שקד על המחקר של המכון, שממנו עולה כי שבעים ואחד אחוזים מהציבור החרדי שבע רצון ממצבו הכלכלי, למרות שמצב זה אינו שפיר בכל קנה מידה. "זה לא מפליא אותי", סיכמה השרה שקד, "המדינות שפחות החרדיות שאני מכירה הן מאושרות, הן משפחות מאמינות ולכן דברים אחרים גורמים להם אושר. מעולם לא חשבתי שיש קשר בין עושר לאושר".

מ"מ ראש עיריית ירושלים יצחק פינדרוס

הרב קלמן שמואלס מייסד ויו"ר שלוה

ד"ר אביגדור קפלן מנכ"ל משרד העבודה והרווחה

פרופ' הרב אברהם שטיינברג

היתר דיברו במושב פרופ' יונתן הלוי, מנכ"ל המרכז הרפואי 'שערי צדק', פרופ' יורם ווייס, מנהל בית החולים 'הדסה עין כרם', ד"ר אסנת לבציון-קורח, מנכ"לית המרכז הרפואי 'יצחק שמיר' בקמפוס 'אסף הרופא' ופרופ' הרב אבי-רהם שטיינברג, מנהל היחידה לאתיקה רפואית במרכז הרפואי 'שערי צדק'.

המושב השלישי והאחרון עסק בתחום התעסוקה וההכשרה. הוא נפתח בנאומו של ד"ר דמיטרי רומנוב, עמית בכיר במכון שהציג נתונים מהמחקר הנוגעים לתחום התעסוקה. אחרי ריו דיבר פרופ' יוג'ין קנדל, מבכירי תעשיית ההייטק בישראל, שעסק בנאומו בסוגיית שילוב חרדים בתעשיית ההייטק.

עוד נאמו במושב השלישי ד"ר שלומית שהינו-קסלה, חוקרת ראשית במכון, שעסקה בדבריה בסוגיית היקף שעות העבודה של נשים חרדיות. ישראל תיק, עמית בכיר במכון, עסק בנאומו בהכשרה מקצועית בסמינרים אל מול המגמות המשתנות בשוק התעסוקה, ויהודית מילצקי, חוקרת בכירה במכון, עסקה בנאומה בנושא פיתוח הון אנושי ייחודי בתעשיית ההייטק. את המושב סיכם אורי לוונטר-רוברטס, מנהל המשרד בישראל של פדרציית ניו-יורק.

← שופטת את השופטים

אורחת נוספת בכנס החגיגי הייתה שרת המ"שפטים איילת שקד. שקד דיברה בראיון שקיים איתה עורך עיתון 'משפחה', יוסי אליטוב, על מגוון נושאים העומדים על סדר היום הציבורי במגזר החרדי ובישראל בכלל.

בפתח הדברים התייחסה השרה לנתונים שהוצגו, לפיהם שיעור שביעות הרצון בחברה החרדית בתפקוד בתי המשפט הנו הנמוך ביותר מבין כלל האוכלוסיות בישראל.

"יש צורך להפריד בין הערכאות הנמוכות לבג"ץ", אמרה השרה שקד, "בעניין המערכת עצמה, אני חושבת ועובדת על כך שהמגזר החרדי ירגיש מיוצג. המון שנים החרדים לא רצו להשתלב. באופן אישי השקעתי מאמצים לאתר חרדים שיכולים להתמנות כשופטים ובין היתר מינינו לאחרונה שופטת חרדית - חוי טוקה, ושופט נוסף אבנר יפרח.

"ככל שהמגזר יהיה מיוצג בו גם האמון יגבה היום יש בכל מחלקה בפרקליטות - בבג"צים, בהוצאה לפועל ועוד - בכל מקום, יש חרדים. אני סבורה שגם החקיקה של העדפה מתקנת לחרדים היא טובה וחשובה, ומקווה שמשפטי ממשלה אחרים ילכו בעקבותינו".

עוד הוסיפה השרה שקד ואמרה כי "שמתתי לי למטרה לגוון את השופטים שנמצאים במערכת, כיוון שיש להם תפיסת עולם שהם יוצקים לפסקי הדין. החרדים צריכים לדאוג שיותר חרדים יתמודדו על משרות שיפוט".

בנוגע לסוגיית ההשתלבות החרדית בשוק התעשייה בכלל, הביעה השרה שקד אופטימיות זהירה. "בנושא ההשתלבות בכלל, היינו בתיק מול בית הדין לעבודה בירושלים, בנושא שיי לוב חרדים בשירות הציבורי. היו עותרים שניסו לעצור קורסים נפרדים של הממשלה בטענה שהדבר פוגע בשוויון. אנחנו סבורים שאין פג"ע על כל עוד שיש קורסים גם לנשים וגם לגברים. "בעניין, האמירה של בית המשפט לא נכונה ומבטאת חוסר הבנה של תהליכים שהם קריטיים לקיום המדינה, כיוון שלא נוכל להחזיק מעמד כשהחרדים ילכו ויגדלו. השופטת טענה. אם התנאי לצירוף חרדים לעבודה הוא הפרדה מגדרית, אני מוכנה לשלם את המחיר. יש כאן חוסר הבנה של השופטת ולכן בית הדין הארצי ביטל את הצו. גם עתירת שדולת הנשים,

"המכון החרדי למחקר מדיניות" משמש גשר בין העולם החרדי לבין החברה שסובבת אותו". נשיא המדינה נושא דברי ברכה בכנס

החיים של כל אחד משבטי החברה הישראלית, וזה כבר אתגר מורכב. ליצור מדיניות ציבורית שתשקף את השונות החברתית, זה בהחלט אתגר מורכב".

בדבריו התייחס הנשיא לעמדת מחברי הפרויקט, כי יש צורך ראשוני בהתוויית דרכי פעולה ובגיבוש ערוצי שיח, שבהם יוכלו סוגיות אלו לעלות לדיון משותף, תוך מתן ביטחון אמיתי לצרכים השונים של כל חלק וחלק באוכלוסייה. "הכרזה זו מבטאת בעיניי לא רק מנהיגות אמיצה ואחראית, אשר בכוחה ליטול יוזמה ולחולל תמורה אמיתית", ציין הנשיא, "ההכרזה הזו גם מבטאת בעיניי את לב ליבתה של התקווה הישראלית החדשה. היא מבטיחה כי מטרתה ליצור 'דיון משותף', שבכוחו לתרום תרומה מכרעת לכל חלק וחלק באוכלוסייה. זו עמדה ברורה, מנהיגותית, שמשדרת תפיסה של אחריות חרדית-ציבורית".

← מול אתגרי התעסוקה

במסגרת הכנס התקיימו פאנלים רבי משותפים. המושב הראשון עסק בנושא 'הכנסה ומצב כלכלי' ובו דיברו בין היתר ד"ר דמיטרי רומנוב, עמית במכון החרדי למחקר מדיניות, שהציג את ממצאי המחקר בתחום הכלכלי. ד"ר אביגדור קפלן, מנכ"ל משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים, עסק במסגרת המושב הראשון בנושא הקהילתיות החרדית ומדיניות הרווחה הממשלתית.

במסגרת המושב הראשון התקיים פאנל התנדבות בהשתתפות ארגוני סיוע קהילתיים, אותו הנחה חבר הנהלת המכון ומ"מ ראש עיריית ירושלים יצחק פינדרוס. עוד דיבר במסגרת הפאנל הו"מ קלמן שמואלס, נשיא 'שלוה' - המרכז הלאומי לטיפול באנשים עם מוגבלויות' שעסק בנושא יזמות בקהילה.

המושב השני עסק בתחום הבריאות. הוא נפתח בהצגת נתוני המחקר בתחום הבריאות, אותם הציגה המשנה ליו"ר 'המכון החרדי למחקר מדיניות', ד"ר ניצה (קלינר) קסיר. בין